

Regionale televisie in Vlaanderen

TOETSING VAN DE PRAKTIJK AAN DE DECRETALE BEPALINGEN INZAKE PROGRAMMATIE, RECLAME EN SPONSORING

Els De Bens, Hilde Janssens en Dieder Van Landuyt

SAMENVATTING

Met voorliggend artikel streven de auteurs een drievoudige doelstelling na. In de eerste plaats trachten ze een profiel te schetsen van de regionale televisiezenders in Vlaanderen. Ten tweede wordt aandacht besteed aan het decretaal kader waarbinnen de regionale zenders geacht worden te werken en trachten de auteurs na te gaan in hoeverre de niet-openbare regionale televisiezenders zich in 1994 en 1995 aan de bestaande begrenzings hebben gehouden. Er wordt ook stilgestaan bij de vraag of de krijtlijnen aan hertekening toe zijn.

Voor de eerste twee doelstellingen beroepen de auteurs zich niet enkel op de literatuur, maar ook op de resultaten van empirisch onderzoek. De onderzoeksresultaten van een vergelijkende inhoudsanalyse dienen als aanvulling op het geschetste profiel van de regionale televisiezenders in Vlaanderen en de mate waarin de decretale voorschriften worden gerespecteerd.

Sleutelwoorden: regionale televisie, Vlaanderen, mediapolitiek, mediarecht

De niet-openbare regionale televisiezenders (NORT's) in Vlaanderen zijn dit jaar vijf jaar operationeel, en niet meer weg te denken uit het Vlaamse mediaveld. De zenders wisten al snel een groot en trouw kijkerspubliek voor zich te winnen. De NORT's bewezen op korte tijd hun complementariteit ten opzichte van de nationale zenders, dit zowel op programmatorisch vlak als op het vlak van reclame en sponsoring.

De totstandkoming van deze NORT's, en meer bepaald de decretale omkadering ervan, liep echter niet van een leien dakje. Alhoewel het kabeldecreet van 27 januari 1987 voorzag in de oprichting van niet-openbare regionale televisiezenders (NORT's) in Vlaanderen, bleek het al vlug een lege doos (Voorhoof, 1987). Ook de uitvoeringsbesluiten van juli 1988 bleven dubbelzinnig en creëerden geen overlevingskansen voor regionale televisie. Er was immers geen afbakening van het zendgebied, geen verbod op ketenvorming, geen finan-

ciering (reclame was verboden en overheidssteun werd niet vermeld), geen inhoudelijke invulling, en bovendien waren het de kabelmaatschappijen zelf die beslisten of ze bereid waren de NORT's te distribueren. Regionale televisie werd met andere woorden overgelaten aan de goodwill van de kabelmaatschappijen. Een dergelijk gebrekkig juridisch kader stuurde de NORT's de mediajungle, naar Italiaans model, in (De Bens, 1989).

Het is vooral dankzij de inzet van de toenmalige Mediaraad en het Comité van Experts dat een globaal nieuw juridisch kader tot stand kwam, dat meteen regionale televisie in Vlaanderen een reële kans bood. Een gemengde financiering, bestaande uit reclame en overheidsgeld, waarbij de NORT's een semi-openbaar statuut kregen, een beperking van het aantal zenders tot elf, met een maximum bereik van 15% van de bevolking, maximum 200 uitzendingen per jaar, een VZW-structuur en de verplichting voor de kabelmaatschappijen om binnen hun verzorgingsgebied de lokale NORT te verspreiden, waren de belangrijkste verwezenlijkingen.

Deze principes werden vastgelegd in de decreten van 12 juni 1991, dat de streekgebonden reclame regelt, en van 23 oktober 1991, dat specifiek betrekking heeft op regionale televisie. Met dit laatste decreet en de latere aanpassingen van 2 juli 1992 en 20 oktober 1992 stippelde de overheid een beleid uit dat zich afzet tegen een louter commercieel model en dat de NORT's kleinschalig en complementair positioneert ten opzichte van de landelijke televisiezenders (Drijvers, 1994).

Naast de vier reeds eerder erkende zenders (AVS, ATV, ROB en WTV) kregen in juni 1994 de overige zeven zenders hun erkenning. Later zouden nog een aantal kleine wijzigingen aangebracht worden, onder meer toen bleek dat het zendgebied van TV-Kempen en TV-Mechelen te klein was. Er werd een fusie toegestaan, op voorwaarde dat het zendbereik van de fusiezender kleiner bleef dan de vooropgestelde 15%.

Voorliggend artikel heeft een dubbele doelstelling. Vooreerst wordt getracht het profiel van de Vlaamse NORT's scherper af te lijnen. Daarbij baseren we ons enerzijds op de bestaande literatuur, en anderzijds op resultaten van empirisch onderzoek uitgevoerd binnen de vakgroep Communicatiewetenschappen van de Gentse universiteit. Zo wordt sinds 1994 jaarlijks een vergelijkende inhoudsanalyse van het programma-aanbod, de reclame en de sponsoring op de NORT's uitgevoerd (De Bens, Janssens & Van Landuyt, 1996b) gebaseerd op een steekproef van 14 dagen uitzendingen (telkens de laatste 2 weken van november). In de loop van 1996 werd in het kader van publieksonderzoek een

schriftelijke enquête georganiseerd in het zendgebied van AVS (De Bens, Janssens & Van Landuyt, 1996a). Er werden in totaal 2.000 enquêtes verstuurd naar potentiële AVS-kijkers (ad-random gekozen uit de telefoongids en verspreid over het zendgebied van AVS), waarbij we een respons hadden van ongeveer 30%. In tweede instantie wordt gepoogd te achterhalen in hoeverre het decreet van 1991 (cf. gecoördineerd omroepdecreet 1995) door de zenders wordt gerespecteerd. We trachten een aantal discrepanties tussen de praktijk en het decreet op te sporen en op die manier een aantal decretale knelpunten bloot te leggen.

■ ZENDGEBIED

Het aantal NORT's en de afbakening van het zendgebied

In het decreet van 23 oktober 1991 (cf. gecoördineerd omroepdecreet 1995, art. 52, §1) werd ervoor geopteerd de zendgebieden van de NORT's te laten samenvallen met de administratieve arrondissementen (kiesdistricten) en niet met de exploitatiegebieden van de kabelmaatschappijen. De zendgebieden kunnen dus als het ware als rechtskundige eenheden beschouwd worden die min of meer evenwichtig verspreid zijn over de provincies. Volgens de decretale bepalingen kan binnen elk zendgebied slechts één regionale omroep worden erkend.

De Vlaamse regering nam de verantwoordelijkheid voor de afbakening van de zendgebieden. Daarbij werd rekening gehouden met 'de sociologische kenmerken van de streek' en met 'de technische mogelijkheden'. Aanvankelijk werden er elf NORT's erkend. Dit aantal is ondertussen herleid tot tien door de samenvoeging van de arrondissementen Turnhout en Mechelen.

Elke erkende NORT mag maximum 15% (aanvankelijk lag het percentage op 10%) van het totaal aantal inwoners van het Nederlandse taalgebied en het tweetalig gebied Brussel-hoofdstad bereiken. Deze beperking werd ingebouwd om 'ketenvorming' te vermijden.

Ondanks de pogingen om evenwichtigheid in de verspreiding van de zendgebieden na te streven, blijkt dat er aanzienlijke discrepanties optreden tussen het potentieel aantal kijkers van de verschillende zenders. TV-Brussel en ATV kunnen bijvoorbeeld op dubbel zoveel potentiële kijkers rekenen als Focus, ROB of Ring-TV.

Problemen bij de afbakening van het zendgebied

De verdeling van de beschikbare geografische oppervlakte in zendgebieden leverde sinds het ontstaan van de NORT's een aantal problemen op. Sommige ervan zijn inmiddels opgelost, andere blijven bestaan.

Te klein zendgebied

Vooreerst stelden er zich problemen met betrekking tot de grootte van het zendgebied van TV-Mechelen. Deze NORT kreeg weliswaar een erkenning, maar startte nooit met uitzenden, daar zijn leefbaarheid niet kon worden gegarandeerd. Het zendgebied was met zijn 300.000 inwoners immers te klein en het financiële risico derhalve te groot. Er werd namelijk gevreesd voor een tekort aan reclame-inkomsten. Om het voortbestaan van TV-Mechelen te garanderen, drong zich een uitbreiding op van het zendgebied.

Reeds in december 1994 ondertekenden TV-Mechelen en TV-Kempen een overeenkomst om te fusioneren. Na positief advies van de Mediaraad en van het Comité van Experts, het adviesorgaan van de cultuurminister, werd in de lente van 1995 een decretale aanpassing doorgevoerd en werd het uitvoeringsbesluit aangepast (Besluit Vlaamse Regering, 22 februari 1995). Door de toevoeging van een nieuwe bepaling kunnen erkende regionale omroepen uit 'aangrenzende zendgebieden binnen éénzelfde provincie' fusioneren mits het indienen van een gemotiveerde aanvraag.

De samenvoeging van TV-Mechelen met TV-Kempen impliceerde de fusie van de zendgebieden Mechelen en Turnhout. Ondanks de aanzienlijke uitbreiding van het zendgebied (300.000 + 400.000 potentiële kijkers) werd geen afbreuk gedaan aan het regionale aspect van beide zenders. RTV, Regionale Televisie Mechelen-Kempen, ging op 1 mei 1995 met haar uitzendingen van start.

Om een schaalvergrotings- en fusieeringsgolf te voorkomen, werden een aantal beperkingen ingebouwd. Zo werd onder meer gesteld dat enkel NORT's die binnen dezelfde provincie gelegen zijn, mogen fusioneren, en dat de fusie moet ingegeven zijn door een economische noodzaak. Bovendien blijft de 15%-regel van toepassing (cf. supra). In de toekomst zou op basis van de nieuwe decretale bepaling enkel nog een samensmelting van ROB en Ring-TV mogelijk zijn. Hiervoor bestaat echter bij geen van beide zenders interesse.

1.2.2. Duidelijke regionale verscheidenheid binnen het zendgebied

Het is een feit dat een aantal NORT's verantwoordelijk zijn voor de nieuwsgaring en -verspreiding in een zeer heterogeen zendgebied. Zo valt het zendgebied van AVS uiteen in drie regio's: Eeklo, Gent en Oudenaarde. Ring-TV moet haar aandacht zo gelijkmatig mogelijk zien te verdelen over vier subregio's: het Pajottenland, de streek rond Liedekerke, het gebied van Zemst tot Kraainem en tenslotte Hoeilaart en Overijse. Ook bij ROB is het wikken en wegen om de vier subregio's evenwichtig te behandelen. Het gaat hierbij om de regio's Leuven, het Hageland, de Brabantse Kempen en de rijkere gemeentes Herent, Kortenberg en Tervuren. RTV tenslotte is ontstaan uit de smelting van het arrondissement Mechelen en Turnhout.

Drie regionale zenders, TV-Brussel, ATV en TV-Limburg hebben in veel mindere mate af te rekenen met deze 'versplintering'. Ze beschikken over een vrij homogeen zendgebied.

Hoewel deze geografische spreiding door de redactieleden als een probleem ervaren wordt, zijn de meeste hoofdredacteuren geen voorstander van ontkoppeling. Een verdere opsplitsing van het zendgebied zou immers een vermindering van de samenhang impliceren, hetgeen precies zou indruisen tegen de basisdoelstelling van regionale televisie en strijdig zou zijn met de geest van het decreet.

AVS en Kanaal 3 nemen in deze kwestie een uitzonderingspositie in. Beide NORT's zijn voorstander van een gedecentraliseerde 'celwerking', met andere woorden van een gedeeltelijke opsplitsing of ontkoppeling naar de verschillende regio's binnen het zendgebied toe. Daarbij rijst natuurlijk de vraag of een dergelijke vorm van decentralisering financieel haalbaar zal zijn, en of men op die manier de 200-uurregeling nog zou kunnen respecteren.

Tweedeling van de gemeentes in de grensgebieden

Naast de verscheidenheid binnen eenzelfde zendgebied hebben de NORT's ook nog met een ander wezenlijk, aanverwant probleem te kampen. Sommige gemeentes zijn namelijk door de indeling in zendgebieden in twee gesneden. Hierdoor zijn ze verstoken van nieuws uit het andere deel van het grensgebied, nieuws dat hen evenzeer aanbelangt. Dit is het gevolg van het feit dat de kabelnetten in Vlaanderen een boomstructuur hebben en geen sterstructuur zoals in Nederland. Bij een boomstructuur is het veel moeilijker om tot segmentatie van het zendgebied over te gaan.

Dit euvel zou eventueel kunnen worden opgelost indien de uitzendingen van twee regionale zenders in de grensgebieden elk op een eigen kanaal zouden worden doorgegeven. Dit impliceert natuurlijk ook dat de kabelmaatschappijen bereid moeten worden gevonden om in die specifieke grensgebieden twee kanalen vrij te houden. Men zou zelfs nog een stap verder kunnen gaan en aan de abonnee voortaan de keuze kunnen laten tussen een aantal zenders, waarbij de kabelmaatschappijen zenderpakketten aanbieden waarin verschillende regionale zenders zijn opgenomen.

Het probleem met betrekking tot de capaciteitsbeperking voor wat betreft het aantal door te stralen zenders zal zich in de toekomst vermoedelijk niet meer stellen. Binnenkort kan de kabel immers interactief worden gemaakt door het betaalbaar ter beschikking stellen van veralgemeende digitale transmissietechnieken, waaronder compressie. De bestaande coaxkabel zal dan vijf à tien keer meer capaciteit krijgen op voorwaarde dat de kopstations per kabelmaatschappij onderling met elkaar worden verbonden.

■ ZENDTIJD

Twee bepalingen uit het decreet van 23 oktober 1991 (cf. gecoördineerd omroepdecreet 1995, art.52, §4) hebben expliciet betrekking op de zendtijd, meer bepaald op het tijdstip waarop de regionale televisieprogramma's mogen worden doorgegeven, en op het maximum aantal zenduren waarover de regionale zenders op jaarbasis kunnen beschikken. Bekijken we beide bepalingen van naderbij.

Het uiterste tijdstip van originele doorgifte

Het decreet bepaalt dat de programma's voor het eerst vóór 19.30 uur moeten worden uitgezonden. Een herhaling van de programma's na 19.30 uur wordt wel toegestaan. De bepaling dat de programma's van de regionale zenders na 19.30 uur enkel nog ongewijzigd mogen worden uitgezonden, werd ingegeven door de vrees dat de regionale en nationale omroepen te veel in elkaars vaarwater zouden komen (cf. de strijd om de kijkcijfers). In de loop der jaren is deze vrees echter ongegrond gebleken. De NORT's hebben zich in tussentijd veeleer laten gelden als een complementair medium met een uitgesproken regionaal karakter.

In de praktijk blijken alle regionale zenders zich aan deze decretale bepaling te houden. Uitzendingen waarvoor met de provincie wordt samengewerkt, worden doorgaans een half uur voor het dagelijkse nieuwsbulletin uitgezonden en vormen aldus de enige afwijking.

De verplichting vóór 19.30 uur uit te zenden, wordt door vele redacties ervaren als een aanzienlijke beknotting van de redactionele vrijheid. Op basis van het huidige decreet beschikken de redacties niet over de mogelijkheid de om 18.30 uur voor het eerst uitgezonden nieuwsuitzending te actualiseren, eventuele fouten of achterhaalde informatie recht te zetten of de dagelijkse regionale berichtgeving aan te vullen met verder binnengelopen informatie. En daar voelen vele redactieleden zich niet bepaald gelukkig mee.

De decretale bepaling inzake de originele doorgifte vóór 19.30 uur staat echter twee uitzonderingen toe. Enerzijds mag er ook na 19.30 uur worden uitgezonden indien het gaat om het rechtstreeks verslaan van regionale cultuur- en/of sportevenementen die door derden worden ingericht. Anderzijds kunnen de eigen programma's die voor 19.30 uur reeds werden uitgezonden, nadien ongewijzigd worden herhaald.

De uitzonderingsmaatregel met betrekking tot het rechtstreeks uitzenden van cultuur- en/of sportevenementen wordt door de diverse regionale zenders positief onthaald. Vooral op zondag en/of maandag wordt voor wat de sportverslaggeving betreft gretig van deze maatregel gebruik gemaakt (cf. Programmatie).

Het specifieke toepassingsgebied van de toegestane uitzondering wordt echter als te beperkt ervaren. De redacties van de regionale zenders zouden het opnemen van een uitgebreider aantal uitzonderingen bijzonder appreciëren. Ze sturen dan ook aan op een aanpassing van het decreet, waardoor voortaan ook rechtstreekse uitzendingen van bijvoorbeeld verkiezingsshows (gemeenteraadsverkiezingen, provincieraadsverkiezingen en zelfs nationale verkiezingen) zouden mogelijk zijn, zonder zich daarbij in de illegaliteit te moeten begeven.

De tweede uitzonderingsmaatregel die in het decreet is opgenomen, biedt aan de NORT's de mogelijkheid om met een zogenaamd 'lussen- of carrouselstelsel' te werken. Dit stelsel houdt in de praktijk in dat éézelfde programma gedurende een bepaalde tijd ongewijzigd herhaald wordt. Dit stelsel werd voor het eerst toegepast door WTV, de Zuidwest-Vlaamse regionale zender. Deze had zich op zijn beurt laten inspireren door CNN. Het carrouselstelsel kreeg al gauw navolging en wordt nu door alle regionale zenders toegepast.

Door middel van de continue herhaling is de kans reëel dat men als programmaker publieksgroepen weet te bereiken die door omstandigheden anders niet in de mogelijkheid zouden zijn de regionale nieuwsuitzendingen te bekijken. Dit carrouselstelsel biedt de kijker tevens het voordeel de regionale

programma's te bekijken wanneer het het beste uitkomt, bijvoorbeeld als afsluiter van de avond, tussen twee programma's van de nationale zenders door, als ontbijttelevisie, etc. Ook voor de adverteerder is het systeem zeer aantrekkelijk, daar zijn reclamespots herhaald worden, waardoor dus een grotere 'opportunity to see' ontstaat.

Inmiddels raakten ook de nationale televisiezenders overtuigd van de voordelen van het carrouselstelsel. Het door de regionale zenders geïntroduceerde systeem kreeg vooreerst navolging door de BRTN, later ook door VTM en Kanaal 2.

De beperking van de zendtijd tot 200 uur op jaarbasis

Bij decreet is een beperking van de toegestane zendtijd tot maximum 200 uren of 12.000 minuten per jaar vastgesteld. Deze restrictieve bepaling was er vooral op gericht de regionale televisiezenders tegen zichzelf te beschermen en te voorkomen dat ze zich zouden ontpoppen tot mini-generalistische omroepen. Door het aantal toegelaten zenduren te beperken, wilde de wetgever vermijden dat de zenders zouden ten onder gaan aan een tekort aan financiële middelen en/of aan te grote commerciële druk.

Tabel 1: Gemiddelde dagelijkse zendtijd tijdens de week versus tijdens het weekend, en het aantal zenduren op jaarbasis (inclusief reclameboodschappen)

	1994			1995		
	Week	Weekend	Zenduren op jaarbasis	Week	Weekend	Zenduren op jaarbasis
AVS	23'	44'05"	ca. 176u	25'06"	43'41"	ca. 184u
Focus	20'30"	30'08"	ca. 141u	27'39"	42'08"	ca. 192 u
WTV	21'	32'24"	ca. 147u	24'30"	31'26"	ca. 160u
ROB	22'54"	52'32"	ca. 190u	23'46"	47'45"	ca. 185u
TV-Brussel	43'35"	44'11"	ca. 265u	44'	43'23"	ca. 265u
ATV	29'07"	32'39"	ca. 182u	30'53"	38'17"	ca. 200u
Kanaal 3	21'19"	26'40"	ca. 138u	22'53"	36'38"	ca. 162u
TV-Limburg	29'14"	-	ca. 126u	32'38"	-	ca. 141u
RTV	25'18"	22'47"	ca. 149u	27'34"	33'24"	ca. 177u
Ring-TV	-	-	-	21'53"	27'39"	ca. 142u

Uit tabel 1, waarvan de gegevens gebaseerd zijn op de door ons uitgevoerde inhoudsanalyses, blijkt dat bij de NORT's op weekdays één programmablok gemiddeld tussen de 20 en 30 minuten in beslag neemt, hetgeen neerkomt op

5.200, respectievelijk 7.800 minuten per jaar. Een eenvoudig rekensommetje leert ons dat er op die manier tussen de 6.800 en 4.200 minuten op jaarbasis, of ongeveer 130 à 80 minuten per week, resten voor zowel de weekendprogrammatie als anderssoortige programma's op weekdays.

Ons onderzoek liet ons ook toe een ruwe schatting te maken van het aantal zenduren dat op jaarbasis door de respectievelijke zenders daadwerkelijk wordt ingevuld. Daarbij stellen we vast dat noch in 1994, noch in 1995 het plafond van 200 uur overschreden werd, behalve door TV-Brussel. Voor deze zender werd echter van bij het begin een uitzonderingsmaatregel inzake zendtijd voorzien. Wel zien we dat het decretaal toegestane aantal zenduren voor vele regionale zenders steeds dichterbij komt.

Door de redacties wordt dan ook aangedrongen op een verhoging van het plafond, met andere woorden op een uitbreiding van het aantal toegestane zenduren. Van overheidswege is men echter niet happig om op een uitbreiding van de 200-zenduren regel in te gaan. Ook vanuit wetenschappelijke hoek wordt het gevaar voor commerciële ontginning, in geval van een verhoging van de toegestane zendtijd, benadrukt. Er wordt vooral gewezen op het reëel gevaar dat de regionale zenders zouden verworden tot organen die lokale zendtijd ter beschikking stellen van programmamakers die een goede sponsor hebben.

■ PROGRAMMATIE

Bij onze vergelijkende analyse van de programmatie van de tien Vlaamse niet-openbare regionale televisiezenders (NORT's) hebben we een onderscheid gemaakt tussen de programmatie op weekdays en de programmatie tijdens het weekend, daar de programmastructuur op een weekday grondig verschilt van die op zaterdag of zondag.

De weekprogrammatie

De tien NORT's zenden op weekdays uit volgens een welbepaald patroon. Elke zender begint zijn dagelijkse uitzending met een journaal, gevolgd door een regionaal weerbericht en een spelletje. Enkel TV-Brussel en ATV wijken enigszins af van deze norm. TV-Brussel zendt noch een weerbericht noch een spelletje uit. ATV heeft geen spelletje, en enkel een weerbericht op vrijdag. Daarnaast zenden de meeste NORT's tijdens de week een sport- en/of cultuurprogramma uit.

De zenders die geen sport- en/of cultuurprogramma aanbieden, hebben doorgaans wel plannen in die richting, maar beschikken tot nog toe over onvoldoende financiële middelen of mankracht.

De weekendprogrammatie

Tijdens het weekend verworden de meeste regionale zenders tot 'informatiezenders' in plaats van 'nieuwszenders'. Het vaste schema (journaal, weerbericht, spelletje) is op heel wat zenders niet langer terug te vinden. Het weerbericht en het spelletje komen duidelijk minder aan bod. Programma's die tijdens het weekend wel bij veel regionale zenders geprogrammeerd staan, zijn een filmmagazine, een huis- en tuinmagazine en reportages.

Voor wat betreft het journaal moeten we een onderscheid maken tussen het journaal op zaterdag en op zondag. Op zaterdag zenden vijf zenders (AVS, TV-Brussel, ATV, Kanaal 3 en RTV) een compilatie-uitzending uit met daarin de belangrijkste items uit hun eigen weekjournaals, terwijl Focus en WTV een journaal uitzenden waarin ze onderling beeldmateriaal uitwisselen. Op zondag brengen ATV, Kanaal 3 en Ring-TV 'Vlaanderen Regionaal', een compilatie-uitzending met daarin de belangrijkste nieuwsitems van alle regionale zenders. Focus, WTV en TV-Brussel zenden dan een eigen journaal uit, terwijl AVS en RTV op zondag geen nieuws brengen. De oorzaak voor de afwezigheid van een eigen volwaardig journaal moet opnieuw worden gezocht bij het tekort aan financiële middelen en mankracht.

Uit onze AVS-enquête (De Bens, Janssens & Van Landuyt, 1996a) is gebleken dat 91,5% van de respondenten positief staan tegenover een volwaardig journaal tijdens het weekend. Dit percentage ligt beduidend hoger dan het percentage respondenten dat voorstander is van het uitzenden van een eigen weekoverzicht (70,5%) of een regionaal weekoverzicht, zoals 'Vlaanderen Regionaal' (72,2%).

Het journaal

We beperken ons tot een bespreking van de journaals die op weekdays worden uitgezonden.

Gemiddelde dagelijkse duurtijd van het journaal

De zender met het langste journaal blijft ATV (20'33"), ondanks de kleine achteruitgang ten opzichte van 1994 (-1%). Kanaal 3 (+11,4%), WTV (+28%) en TV-Brussel (+16,6%) kenden de grootste uitbreiding qua duurtijd

van hun nieuwsuitzending. Het journaal van TV-Limburg is met 9,4% ingekort en dat van RTV met 2,9%, waardoor RTV meteen de kortste nieuwsuitzending heeft.

Regiogerichtheid van de nieuwsitems

Terwijl in 1994 bij slechts één zender, namelijk WTV, minder dan 90% van de nieuwsitems uit de eigen regio kwam, was dat in 1995 reeds bij drie het geval (RTV besteedde in 1995 88,8% van het journaal aan gebeurtenissen uit de eigen regio, ATV en Focus 85,6% respectievelijk 85,5%).

Tevens daalde bij 5 zenders het percentage items uit het eigen zendgebied in 1995 ten opzichte van 1994. We registreren met andere woorden een trend waarbij meer reportages met betrekking tot gebeurtenissen buiten het eigen zendgebied worden uitgezonden. Hiertegen is geen enkel bezwaar, zolang artikel 4, punt 8 uit het decreet betreffende regionale televisiezenders nageleefd wordt: 'Het geheel van de door de niet-openbare regionale televisieverenigingen uitgezonden programma's moet voor ten minste 80 ten honderd betrekking hebben op het eigen regionaal zendgebied' (Decreet Vlaamse Raad, 23 oktober 1991, art. 4, 8° & gecoördineerd omroepdecreet 1995, art.53, 8°). Wat betreft de dagelijkse nieuwsuitzendingen zitten alle regionale zenders dus nog ruim boven deze 80%-grens.

Behandelde onderwerpen in de nieuwsitems

Kunst en cultuur komt bij de regionale zenders het meest aan bod. Deze onderwerpcategorie behandelt enerzijds items rond allerhande kunstvormen, zoals toneel, film, plastische kunsten, tentoonstellingen, musea, etc., en anderzijds items rond lokale culturele animatie, zoals recordpogingen, beurzen, opendeurdagen, prijzen voor cultuuruitingen, programma's van culturele centra, etc.

Bij zes regionale zenders (Focus, WTV, ROB, TV-Brussel, ATV en Ring-TV) zijn kunst en cultuur de meest behandelde onderwerpen tijdens de nieuwsuitzending. Ring-TV scoort het hoogst met 42,6%. TV-Limburg, RTV en AVS daarentegen halen geen 10%.

Ook de financieel- en sociaal-economische berichtgeving is een item die veel aan bod komt in de journaals, met een gemiddelde variërend van 5% tot 12,5%. Hier springt vooral RTV eruit met 18,8% financieel-economische en 17,5% sociaal-economische berichtgeving. Enkel AVS (20,8%) gaat RTV vooraf in de sociaal-economische berichtgeving.

Ten derde krijgen ook politieke berichtgeving en items rond misdaad en justitie de nodige aandacht in de nieuwsuitzendingen. 5% à 10% van de items gaat over lokale politiek, en wat betreft de verslaggeving rond misdaad en justitie halen de meeste zenders 3% tot 7%. Qua politieke berichtgeving steekt enkel TV-Limburg er bovenuit met 21,2%, terwijl WTV en RTV bijna geen politieke items behandelen. Bij ATV, Focus en Kanaal 3 tenslotte komen meer dan 10% van de nieuwsitems uit de gerechtelijke sfeer.

Teletekst en kabelkrant

Naast de gewone programmatie bieden de meeste Vlaamse NORT's bijkomende informatie aan via elektronische tekstmedia (ETM), zoals teletekst en/of kabelkrant. Niet alle zenders bieden echter beide informatiediensten aan. Bij sommige NORT's gebeurt de uitbating van deze ETM in eigen beheer, bij andere worden deze ETM commercieel geëxploiteerd.

Teletekst

Teletekst wordt aangeboden door negen van de tien NORT's. Enkel Ring-TV biedt nog geen informatie via teletekst aan, maar heeft wel plannen in die richting.

Met uitzondering van ROB is de financiering van regionale teletekstpagina's bij alle NORT's gecommmercialiseerd. Doorgaans nemen de gemeentes uit het zendgebied ook een deel van de financiering op zich in ruil voor enkele teletekstpagina's (cf. Gemeentes). De commerciële exploitatie is in handen van de reclameregieën waarbij de respectievelijke NORT's aangesloten zijn, namelijk Concentra, Periscoop, RAR en Roularta. De tarieven variëren van zender tot zender, los van het feit of ze van dezelfde reclameregie afhangen.

De informatie die via de regionale teletekst aangeboden wordt, omvat doorgaans de volgende vijf categorieën: gemeentelijke informatie, informatie over de regionale zender zelf, informatie van de kabelmaatschappij, sociaal-cultureel nieuws en commerciële boodschappen.

Kabelkrant

De kabelkrant, ook wel 'rolkrant' genoemd, is een fenomeen dat tot nog toe bij weinig NORT's ingang gevonden heeft. Slechts vier regionale zenders, AVS, ATV, TV-Limburg en RTV bieden een kabelkrant aan, terwijl men bij ROB en Ring-TV plannen in die richting heeft.

De financiering gebeurt deels door het te koop aanbieden van commerciële bladzijden, waarbij het gehanteerde tarief beduidend lager ligt dan dat van de reclamespotjes, en deels door het verkopen van agendabladzijden, die tegen een sterk gereduceerd tarief worden verkocht.

De enige gelijkenis op inhoudelijk vlak bestaat erin dat de vier zenders die een kabelkrant hebben, nieuwsflashes op de kabelkrant plaatsen met nieuws uit de eigen regio. Daarnaast bieden AVS, TV-Limburg en RTV nog een culturele agenda en werkaanbiedingen aan. Tenslotte heeft AVS nog informatie over de eigen zender, de RAR en de provincie, verdeelt ATV ook informatie over sportevenementen, en kan men op TV-Limburg en RTV meespelen met een spelletje.

■ SAMENWERKINGSVERBANDEN

Decretaal worden bepaalde vormen van samenwerking tussen niet-openbare regionale televisieverenigingen (NORT's) onderling of met andere televisieverenigingen toegestaan. Ze mogen echter in geen geval leiden tot 'koppeling of gestructureerde eenvormigheid op het vlak van de publiciteit, de financiering of de programma-aanmaak, tenzij deze NORT's gevestigd zijn in eenzelfde provincie' (Decreet Vlaamse Raad, 23 oktober 1991, art. 7, §3 & gecoördineerd omroepdecreet 1995, art.52, §3).

Op programmatorisch vlak wordt bovendien gesteld dat 'het geheel van de door de NORT's uitgezonden programma's [...] voor ten minste 80 ten honderd betrekking [moet] hebben op het eigen regionaal zendgebied' (Decreet Vlaamse Raad, 23 oktober 1991, art. 4, 8° & gecoördineerd omroepdecreet 1995, art.53, 8°). Deze bepaling is er duidelijk op gericht een schaalvergroting op inhoudelijk vlak te vermijden, met andere woorden de zenders ertoe te verplichten zich regionaal te blijven opstellen.

De betrokken zenders zijn niet bepaald gelukkig met het feit dat ze bij de samenwerking binnen één en dezelfde provincie gebonden zijn aan deze 80%-regel. Ze zijn ervan overtuigd dat meer dan 20% van de nieuwsitems betrekking heeft op de provincie in haar geheel. Een aantal NORT's sturen dan ook aan op het terugbrengen van het aantal verplichte uren eigen producties van 80% tot 70%, hetgeen voor hen tevens een aantal financiële, materiële, organisatorische en praktische voordelen zou meebrengen.

Opvallend is dat in de hierboven aangehaalde decretale bepalingen enkel gewag gemaakt wordt van samenwerking met televisieverenigingen, maar verder in

de tekst zal blijken dat in de praktijk inmiddels niet enkel akkoorden gesloten werden met nationale en andere regionale televisiestations, maar dat ook andere instanties, al dan niet afkomstig uit de mediawereld, zoals radio, provincie, etc. zich bereid verklaarden met de NORT's samen te werken.

Vormen van samenwerking

Op inhoudelijk vlak onderscheiden we verschillende vormen van samenwerking. Eerst en vooral worden bepaalde informatiebronnen ter beschikking gesteld. Daarnaast worden ook nieuwsitems en beeldmateriaal uitgewisseld. Soms wordt zelfs samengewerkt voor de aanmaak van een volledig programma. Denken we daarbij aan het compilatieprogramma 'Vlaanderen Regionaal'. Ook voor het verslaan van live-evenementen, voor de productie van zomerprogramma's en voor programma's in samenwerking met het provinciebestuur slaan de zenders die binnen éénzelfde provincie opereren, vaak de handen in elkaar. De NORT's kunnen ook op technische en journalistieke bijstand rekenen van de nationale televisiezender BRTN. Het gaat hierbij vooral om het gebruik van cameraploegen en straalverbindingen, alsook om de mogelijkheid om personeel een professionele opleiding te laten volgen bij de BRTN.

Op publicitair vlak wordt intensief samengewerkt met de reclameregieën Concentra, Periscoop, RAR en Roularta. De publicitaire samenwerking behandelen we uitvoeriger in het deel over de financiering van de NORT's.

Partners

Aanvankelijk sloten de meeste NORT's exclusiviteitscontracten af met VTM (cf. voetbalcontract van 1994), maar in tegenstelling tot de beginperiode verzetten de meeste regionale zenders zich tegenwoordig tegen elke vorm van exclusiviteit, en hebben ze in die optiek de exclusiviteitscontracten met VTM dan ook opgezegd. Enkel TV-Limburg en RTV blijken nog over een exclusiviteitscontract met VTM te beschikken. Ook VTM zelf zou in een aantal gevallen hebben aangedrongen op een verbreking van de exclusiviteitscontracten.

Tegenwoordig is er meer sprake van losse samenwerkingsverbanden, en dit zowel met de openbare en de commerciële omroepen, als met de nationale en de regionale audiovisuele media. De BRTN heeft bovendien, voor wat betreft de samenwerking met de NORT's, nooit met exclusiviteitscontracten gewerkt. TV-Brussel, AVS, ATV, Kanaal 3, Ring-TV, Focus en WTV beschikken over een samenwerkingsakkoord met de openbare omroep, waarbij elk van deze zenders over een zogenaamde 'maatpakovereenkomst' beschikt, die voor-

ziet in diverse vormen van samenwerking. Het contract op maat kan bijvoorbeeld de uitwisseling van actueel beeldmateriaal, zoals nieuws- en sportberichten, de hulpverlening van de BRTN op organisatorisch en technisch vlak, of een coöperatie tussen de nieuwsredacties door middel van het uitwisselen van tips, ideeën of gegevens regelen.

De samenwerking met VT4 heeft vermoedelijk weinig toekomstperspectieven, daar VT4 haar dagelijkse nieuwsuitzending '4i' in de loop van 1996 schraptte.

Maar ook onderling werken sommige Vlaamse NORT's samen. Enerzijds zijn er samenwerkingsakkoorden binnen de provinciegrenzen, die zich vooral richten op programmatorische samenwerking, variërend van de uitwisseling van nieuwsitems, over de occasionele samenwerking voor de realisatie van gelegenheidsprogramma's en speciale magazines (cf. samenwerking tussen ATV en RTV voor 'Filmtip' en 'Ten Huize van') tot en met de uitwisseling van het weekoverzicht en de coproductie van programma's (cf. 'West op Zondag', een co-productie tussen Focus, WTV en het West-Vlaamse provinciebestuur). Anderzijds is er ook sprake van een interregionale vorm van samenwerking. Zo stelt ATV wekelijks een soort Vlaams compilatief regio-journaal samen. Elke regionale televisiezender levert wekelijks één item uit haar eigen nieuwsbulletin van de afgelopen week en krijgt in ruil daarvoor de band met de compilatie toegestuurd. Het weekoverzicht 'Vlaanderen Regionaal' wordt uitgezonden door AVS, ATV, Kanaal 3 en Ring-TV.

Over grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden met regionale of lokale audiovisuele media daarentegen wordt in het decreet van 1991 en in het gecoördineerd omroepdecreet van 1995 met geen woord gerept. De facto is er reeds één regionale zender die grensoverschrijdend actief is, twee andere denken in die richting. De Oost-Vlaamse zender AVS en de Zeeuws-Vlaamse Televisie Stichting (ZVT) sloten in de loop van 1996 een grensoverschrijdend samenwerkingsakkoord. Aanvankelijk bestond de samenwerking erin programma's die op videoband werden gezet, aan elkaar door te spelen. Vanaf 1 maart 1996 kreeg het hele project een definitiever gestalte. 'Over de Schreve', een half uur durend programma, was gedurende 13 weken op beide zenders te zien. De redactionele verantwoordelijkheid berustte bij AVS.

Ook WTV en TV-Limburg zien wel iets in een grensoverschrijdende samenwerking. Zo zou WTV contacten hebben met NEP-TV uit Noord-Frankrijk. TV-Limburg van zijn kant zou belangstelling tonen om samen te werken met een nog op te richten zender in Nederlands Limburg.

Een andere vorm van samenwerking is deze tussen sommige NORT's en BRTN-Radio 2. In de zomer van 1995 vond er overleg plaats tussen BRTN-Radio 2 enerzijds en AVS, ROB, Kanaal 3 en TV-Limburg anderzijds. Hierbij werd aangestuurd op een driedelige samenwerking tussen de radio-omroep en de betrokken NORT's (Van Roe & Verrijcken, 1995). Ze zouden in de eerste plaats samenwerken op promotioneel vlak, waarbij ze reclame zouden maken voor de inhoud van elkaars regionaal journaal. Tevens zouden ze elkaars acties ondersteunen. En tenslotte zou er meer toenadering tussen de redacties van beide media moeten komen. Tot nog toe zou enkel het eerste punt in de praktijk uitgewerkt zijn.

Sedert september 1995 tenslotte bestaat er een overeenkomst tussen UPEDI enerzijds en AVS, WTV, TV-Brussel en TV-Limburg anderzijds. Hierbij is overeengekomen dat de betrokken NORT's de werkaanbiedingen voor bedienden en arbeiders via hun regionale teletekst zouden aanbieden. Sedert oktober 1996 heeft UPEDI ook een plaatsje bemachtigd op de regionale teletekstopagina's van de kabelmaatschappij Intergem, te raadplegen via Kanaal 3.

■ FINANCIERING

In het decreet van 23 oktober 1991 (cf. gecoördineerd omroepdecreet 1995) is de mogelijkheid voorzien van gemengde financiering. In de praktijk heeft het er echter alle schijn van dat de NORT's in leven worden gehouden door financiële middelen afkomstig uit de commerciële exploitatie en de 'streekgebonden' reclame en sponsoring. De betoelaging vanwege de lokale en/of provinciale overheden is quasi onbestaande, TV-Brussel niet in acht genomen (Drijvers, 1994, 1995; X, 1995).

Overheidssteun

Zoals reeds in de inleidende paragraaf werd aangegeven en uit de volgende paragrafen moge blijken, kan er van een gestructureerde overheidsinbreng absoluut geen sprake zijn, zoals uit volgende paragrafen moge blijken.

Vlaamse Regering

De enige zender die op regionaal en gewestniveau op ernstige overheidssteun kan rekenen, is TV-Brussel. Deze zender ontvangt jaarlijks 70 miljoen BEF, waarvan 40 miljoen BEF van het Brussels Gewest en 30 miljoen BEF van de Vlaamse Regering. TV-Brussel is wel belast met de ondersteuning van de Vlaamse vertegenwoordiging in Brussel en zou als volwaardige tegenhanger van de Waalse regionale zender Télé Bruxelles moeten functioneren.

Naar de toekomst toe lijkt er voor de andere zenders weinig hoop op verandering. Er bestaat vanuit politieke hoek weinig of geen bereidheid om financiële middelen ter beschikking te stellen. Alle aandacht gaat immers naar de openbare omroep. Toch is deze overheidssteun in het belang van de leefbaarheid van de regionale zenders. Het zou hen toelaten een onafhankelijker koers te varen ten opzichte van de reclameregies en/of de exploitatiepartners. Financiële steunmaatregelen zouden bovendien perfect passen in het kader van 'openbaarheid van bestuur'. De overheid zou, naar analogie met de bestaande overheidssteun aan de opiniepers, zendtijd op de NORT's kunnen huren voor de plaatsing van haar informatiecampagnes zonder daarbij de redactionele onafhankelijkheid in gevaar te brengen.

Provincie

De aangegane engagementen vanuit de provinciebesturen namen tot nog toe verschillende vormen aan. Bij de twee Oost-Vlaamse regionale zenders, AVS en Kanaal 3, werd een som ter beschikking gesteld in ruil voor de aanleg van een provinciaal beeldarchief. Andere regionale zenders krijgen financiële steun vanwege de provincie op voorwaarde dat de betrokken zenders op hun teletekst- en/of rolkrantpagina's informatie verstrekken met betrekking tot de provinciale administratieve en uitvoerende diensten. In de loop van 1996 werd in een aantal provincies ook een programmatorische samenwerking opgestart, waarbij de provinciebesturen tegen betaling een voorlichtingsprogramma kunnen aanbieden dat eventueel geïntegreerd wordt in de bestaande programmatie (cf. 'West op zondag' in de provincie West-Vlaanderen; 'Rond je provincie' in de provincie Antwerpen en 'Boodschap van Algemeen Nut' in de provincie Vlaams-Brabant).

Gemeentes

Terwijl de samenwerking op provinciaal niveau diverse vormen aanneemt, zijn de steunmaatregelen op gemeentelijk niveau vrij eenzijdig. In ruil voor geldelijke steun wordt doorgaans de niet-commerciële teletekst ter beschikking gesteld van deze gemeentes. Enkel bij ROB krijgen alle gemeentelijke verenigingen een kosteloze vermelding van hun activiteitenkalender via teletekst. De betrokken gemeentebesturen betalen daarvoor wel 10 BEF per inwoner aan ROB. Slechts in een beperkt aantal gevallen wordt op programmatorisch vlak het niveau van de louter financiële steunverlening overschreden.

Reclame

Reclameregieën

Tot en met 1996 gebeurde de werving van reclame en sponsoring door verschillende reclameregieën. In de provincies Oost-Vlaanderen en Brabant sloten AVS, Kanaal 3, TV-Brussel, ROB en Ring-TV een contract af met de RAR. Roularta stond in voor de reclameregie van de Westvlaamse zenders Focus en WTV. De twee Antwerpse zenders, ATV en RTV, vertrouwden hun reclameregie toe aan Periscoop, een filiaal van de uitgeverij De Vlijt. Bij TV-Limburg was de regie in handen van Concentra.

De reclameregieën verbonden zich ertoe vooraf een jaarlijks minimumbedrag aan de regionale televisieverenigingen te betalen in ruil voor de exclusieve rechten op de reclamewerving en ongeacht de werkelijke zendtijd die aan de adverteerders werd verkocht. Het jaarlijks uitgekeerde bedrag verschilde al naargelang de reclameregie. Bij de RAR ging het om een bedrag van 50 miljoen BEF, dat in 1996 nog verder verlaagd werd. Periscoop garandeerde jaarlijks 85 miljoen BEF aan ATV.

Over de financiële situatie van de NORT's heerst de grootste geheimhouding. De structuren waarbinnen de reclamewerving zich afspeelt, zijn ingewikkeld en ondoorzichtig. Regionale televisie zou enkel in de provincie West-Vlaanderen winstgevend zijn. In de andere provincies zou het break-evenpoint (nog) niet bereikt zijn.

De RAR ging in maart 1997 in vereffening. De enorme schuldenlast die de RAR de voorbije drie jaar verzamelde, werd te zwaar in verhouding tot de omzet. Inmiddels werd de Regionale Televisie Maatschappij (RTVM) opgericht. Deze zustermaatschappij van de Roularta Media Group, met als aandeelhouders VTM, Roularta en Concentra, zou voortaan instaan voor de reclamewerving op supraregionaal vlak. Hiervoor dringt zich een decretale aanpassing op. Voor wat betreft de werving van de lokale reclame zullen een aantal zenders zelf instaan; andere zenders zullen zich ook hiervoor beroepen op RTR.

Advertentiemogelijkheden van de regionale adverteerder

De reclameregieën bieden drie modaliteiten aan voor wat betreft de plaatsing van reclameboodschappen: tussen de dagelijkse teletekstpagina's, op de kabelkrant en rond de dagelijkse programma's.

Zowel tijdens de week als tijdens het weekend kunnen adverteerders op de NORT's in Vlaanderen reclamespots plaatsen. De 'regionale' reclamespots worden in reclameblokken gegroepeerd en door middel van een carrouselstelsel herhaald.

De adverteerder wordt doorgaans voor de keuze geplaatst zijn spot op half of vol ritme te laten meedraaien in het carrouselstelsel. 'Vol ritme' impliceert dat de reclamespot na elke nieuwsuitzending wordt uitgezonden. Bij 'half ritme' gebeurt dit na één op de twee nieuwsuitzendingen.

Gemiddeld aantal reclamespots per dagelijkse uitzending

Tabel 2: Gemiddeld aantal reclamespots per dagelijkse uitzending

	1994	1995
AVS	2,5	4,4
Focus	6,9	7,4
WTV	8,9	7,8
ROB	4,6	3,3
TV-Brussel	2,6	6,9
ATV	12,5	11,4
Kanaal 3	3	2,4
TV-Limburg	8,6	11,6
RTV	5,2	6,1
Ring-TV	-	2,7

Terwijl in 1994 bij AVS, TV-Brussel en Kanaal 3 nog het laagste gemiddeld aantal spots per dagelijkse uitzending werd opgemeten, zien we dat in 1995 enkel Kanaal 3 en Ring-TV onder het gemiddelde van 3 spots per reclameblok blijven. De meeste regionale televisiezenders boekten in 1995 een vooruitgang ten opzichte van 1994. De grootste stijging noteren we bij TV-Brussel en TV-Limburg.

15% reclamegrens

Maximum 15% van de zendtijd mag met streekgebonden reclame en sponsoring worden ingevuld. Deze grens is erop gericht te voorkomen dat de NORT's zouden uitgroeien tot 'reclamezenders', waarbij de kijker voortdurend bestookt wordt met commerciële boodschappen.

Uit persoonlijke gesprekken met de hoofdredacteuren van de verschillende regionale zenders is gebleken dat ze, gezien de basisfilosofie van regionale

televisie, principieel geen bezwaar hebben tegen deze begrenzing van de reclamezendtijd. Twee verklaringen voor deze positieve houding liggen voor de hand. Enerzijds zijn het niet zozeer de redactieleden zelf, maar wel de reclameregieën die de (ongewenste) beperking aan den lijve ondervinden. Anderzijds zou een uitbreiding van de reclametijd een afkalving van de beschikbare tijd voor programma's kunnen impliceren.

Over slechts één aspect lopen de meningen ietwat uiteen. Volgens sommige hoofdredacteuren lijkt een eerbiediging van de opgelegde beperking van de reclamezendtijd binnen het dagelijkse pakket van uitzendingen aangewezen. Anderen zijn dan weer de mening toegedaan dat de procentuele begrenzing op jaarbasis dient bekeken te worden, opdat de zenders in de mogelijkheid zouden verkeren op zwakke(re) advertentieperiodes te anticiperen.

Streekgebonden karakter van de reclamespots

In het decreet van 23 oktober 1991 (cf. gecoördineerd omroepdecreet 1995) wordt uitdrukkelijk gesteld dat de reclame die door de NORT's mag worden uitgezonden, streekgebonden moet zijn. De decretale definiëring van streekgebonden reclame luidt als volgt: 'Elke vorm van reclame die uitsluitend bestemd is voor en ontvangen kan worden in het zendgebied van een omroep die zich richt tot een regionale en/of lokale gemeenschap en die betaald wordt door een in het zendgebied gevestigde opdrachtgever'.

Door de reclameregieën worden combinatietarieven aangeboden of zelfs kortingen, hetgeen reeds laat vermoeden dat met de decretale bepaling inzake het 'streekgebonden' karakter van de reclamespots een loopje genomen wordt.

In ons onderzoek hebben we getracht na te gaan in hoeverre de reclamespots die op de regionale zenders in Vlaanderen worden uitgezonden, daadwerkelijk 'streekgebonden' zijn. Om in de praktijk de 'regiogerichtheid' van de reclamespots te kunnen nagaan, maakten we een onderscheid tussen vier verschillende categorieën van reclamespots: regionale spots, nationale spots met vermelding van de regionale verdeler, nationale spots zonder vermelding van de regionale verdeler en spots die betrekking hebben op een regio buiten het eigen zendgebied.

Zoals uit de volgende paragrafen zal blijken, storen de reclameregieën zich weinig aan de door diverse decreten opgelegde verplichtingen.

Voor wat betreft de reclamespots met een zuiver regionaal karakter kon in 1994 bij slechts vier regionale zenders een percentage van 50% of meer

worden gemeten. Het ging hierbij om ATV, RTV, WTV en Kanaal 3. In 1995 groeide dit aantal tot zes zenders, namelijk TV-Limburg, RTV, Focus, AVS, ATV en TV-Brussel. Het feit dat het procentueel aandeel van de streekgebonden reclame bij TV-Limburg torenhoog uitsteekt boven dat van alle andere NORT's, kan ten dele verklaard worden door het feit dat Concentra slechts voor één regionale zender de reclameregie verzorgt en dus geen combinatieta-rieven aanbiedt. Merken we hierbij nog op dat het percentage van de streekgebonden reclame bij de tien NORT's in principe 100% zou moeten bedragen.

Ring-TV en ROB lijken de decretale verplichting inzake het streekgebonden karakter van de reclame het zwaarst te overtreden. Ring-TV haalde in 1995 een percentage van slechts 33,3%. Bij ROB kon op slechts 10,3% van de reclamespots het label 'regionaal' worden gekleefd.

De lancering van een nationale reclamespot met de vermelding van een lokale of regionale verdeler is de meest voor de hand liggende vorm van reclame om de decretale verplichting met betrekking tot de regiogerichtheid van de reclamespots te omzeilen. Bij het overgrote deel van de regionale zenders behoorden in 1994 een vierde tot zelfs een derde van alle uitgezonden reclamespots tot deze categorie. Voor wat betreft 1995, zien we dat het percentage van deze nationale spots met vermelding van een lokale of regionale verdeler bij een aantal zenders aanzienlijk afgenomen is (AVS, Focus en TV-Limburg). Bij de overige regionale zenders situeert het percentage zich nog steeds om en bij de 25%, met uitzondering van ROB en RTV.

Ondanks het feit dat er een decretale verbodsbepaling inzake het uitzenden van nationale reclame op de NORT's in Vlaanderen van kracht is, oversteeg het procentueel aandeel van de reclamespots met een nationaal karakter in 1995 bij zes van de tien zenders (ruimschoots) de 20%. Slechts één zender, TV-Limburg, brengt geen nationale reclamespots.

Over het algemeen valt op dat de NORT's zelden of nooit reclamespots uitzenden die betaald werden door een adverteerder die uit een ander (aanpalend) zendgebied afkomstig is. Enkel AVS, ROB en Ring-TV vormen hierop een uitzondering.

Door de reclameregieën wordt de notie 'streekgebonden' als te beperkend ervaren. Ze dringen dan ook aan op een toelating tot een flexibele(r) toepassing van het decreet. Ze vrezen anders voor de leefbaarheid van de regionale zenders. Sommigen dringen aan op de volgende inhoudelijke invulling van het begrip 'lokale reclame': 'Reclame die gevoerd wordt binnen een provincie of

binnen een straal van 25 kilometer rond het verkooppunt van de adverteerder, desgevallend in het aanpalend zendgebied van de nevenliggende provincie' (WTV, Interne nota, 1996). In de loop van 1996 gingen vanuit de RAR en Roularta stemmen op om een maximum aantal zendgebieden vast te leggen waarbinnen éénzelfde spot mag worden vertoond. Hierbij werd gedacht aan drie zendgebieden.

Sponsoring

Op het nieuws na mogen bij de Vlaamse NORT's alle programma's gesponsord worden. Net zoals voor de werving van hun reclame wordt voor de 'regionale' sponsoring door de diverse NORT's in Vlaanderen een beroep gedaan op professionele regieën van persgroepen met ervaring en belangen op deze markt (cf. Reclameregieën).

Sponsormogelijkheden

In het kader van onze inhoudsanalyse hebben we trachten na te gaan welke vormen de sponsoring van programmaproducties op de NORT's aanneemt. Daartoe onderscheidde we vier verschillende vormen van sponsoring. Bij een eerste sponsoringvorm, 'billboarding', worden de naam en het logo van de sponsor door middel van een 'billboard' aan het einde van het programma bekend gemaakt. Doorgaans verschijnt hierbij de volgende tekst op het scherm: 'Dit programma wordt u aangeboden door ...', 'Dit programma kwam tot stand in samenwerking met ...'. Onder 'underwriting' verstaan we vervolgens die gevallen van sponsoring waarbij de leveranciers van kledij van presentatoren, etc. met naam en/of adres opgenomen worden in de aftiteling van een programma. Deze bijdragen worden ook vaak geklasseerd onder de term 'facilitaire diensten'. Een derde categorie is 'product placement', waarbij de reclame niet in het daartoe voorziene tijdsblok wordt ondergebracht, maar wel in het programma zelf. De sponsor betaalt of levert een product of een dienst aan de programmamaker in ruil voor het onder de aandacht brengen van het product of de dienst. In de meeste gevallen gaat het hierbij om niet expliciet vernoemde, maar duidelijk in het programma aanwezige merken, zoals bijvoorbeeld de monitor van de nieuwslezer. Tenslotte opteerden we ervoor om 'aanbieding van prijzen' als een aparte categorie te beschouwen, hoewel we hierbij in feite met een specifieke vorm van product placement te maken hebben. Bij de laatste twee categorieën gaat het om zogenaamde 'In programme sponsoring', ook wel IPEX genoemd.

Terwijl billboarding in 1994 bij heel wat zenders nog goed was voor een procentueel aandeel van meer dan 20%, blijkt deze vorm van sponsoring in

1995 minder populair te zijn. Bij een aanzienlijk aantal zenders registreren we (meer dan) een halvering van het procentueel aandeel (cf. AVS, WTV, TV-Brussel, ATV, Kanaal 3 en TV-Limburg). Bij RTV is billboarding zelfs helemaal afwezig.

Voorts blijkt dat onderwriting procentueel gezien op alle regionale zenders de meest voorkomende vorm van sponsoring is. Bovendien blijkt het procentueel aandeel van sponsoring tijdens de aftiteling in de meeste gevallen te zijn gestegen ten opzichte van 1994, behalve bij ROB en RTV. Bij laatstgenoemde zenders wordt deze procentuele daling gecompenseerd door een stijging van de sponsoringsvorm 'aanbieding van prijzen'.

Wat tevens opvalt is de afwezigheid van product placement (in de ruime zin van het woord) op alle regionale zenders. Eén specifieke vorm van product placement, namelijk het tonen en/of vermelden van prijzen tijdens een uitzending, komt wel voor, behalve dan bij TV-Brussel, ATV en TV-Limburg (in 1994). De afwezigheid van deze welbepaalde vorm van sponsoring op deze zenders heeft enkel en alleen te maken met het feit dat deze zenders als enigen geen spelletje uitzenden.

Het probleem van de 'gesponsorde programma's'

Bij de regionale zenders kan op het vlak van programmatie een onderscheid worden gemaakt tussen zelfgemaakte programma's, coproducties en aangeleverde programma's. 'Film en Video Regionaal' en 'Eugène, de Tuinman' zijn programma's die door meerdere NORT's worden uitgezonden en die onder laatstgenoemde programmacategorie ressorteren. De programma's worden centraal aangemaakt, hetgeen een aanzienlijke kostenbesparing impliceert.

De Raad voor Reclame en Sponsoring op Radio en Televisie heeft een aantal fundamentele problemen met bovenvermelde 'gesponsorde' programma's. Volgens de Raad kan een drievoudige decretale overtreding worden vastgesteld (Vlaamse Raad voor Reclame en Sponsoring op Radio en Televisie, 1995:51). Vooreerst bevatten deze programma's geen duidelijke sponsorvermelding, waardoor ze verward kunnen worden met informatie en/of reclame. In tweede instantie wijst de Raad erop, dat het 'streekgebonden' aspect van de sponsoring problematisch is. Ten derde wordt volgens de Raad volgende decretale bepaling met de voeten getreden: 'Gesponsorde programma's mogen niet aansporen tot aankoop of huur van producten of diensten van de sponsor of van derden, in het bijzonder door specifieke aanprijzingen van die producten of diensten' (Decreet Vlaamse Raad 12 juni 1991, art. 12, 2° & gecoördineerd omroepdecreet 1995, art.89, 2°).

Streekgebonden karakter van de sponsoring

Net zoals de reclame die op de NORT's wordt uitgezonden, dient ook de sponsoring op de regio van de desbetreffende zender gericht te zijn. Regionale sponsoring wordt in het decreet omschreven als: 'sponsoring die uitsluitend bestemd is voor en ontvangen kan worden in het zendgebied van de omroep die zich richt tot een regionale en/of lokale gemeenschap en die betaald wordt door een in het zendgebied gevestigde opdrachtgever' (Decreet Vlaamse Raad 12 juni 1991, art. 2, 5° en Decreet Vlaamse Raad 23 oktober 1991 28 december 1991, art. 3, 6° & gecoördineerd omroepdecreet 1995, art.2, 18°).

We hebben gepoogd na te gaan in hoeverre de regionale zenders zich aan deze decretale bepaling hielden en dit gedurende de periode 1994-1995. We beperkten ons hier tot het antwoord op de vraag of het al dan niet ging om 'regionale sponsoring' en maakten in geval van registratie van niet-regionale sponsoring geen verdere opsplitsing.

Tabel 3: Procentueel aandeel van de sponsoring met een zuiver regionaal karakter

	1994	1995
AVS	71,3%	82,6%
Focus	76,4%	74,8%
WTV	75,0%	83,9%
ROB	93,8%	93,3%
TV-Brussel	12,1%	22,2%
ATV	57,9%	56,8%
Kanaal 3	86,3%	83,8%
TV-Limburg	54,1%	27,7%
RTV	45,8%	90,1%
Ring-TV	-	88,3%

In vergelijking met het streekgebonden karakter van de reclame blijken de percentages met betrekking tot het streekgebonden karakter van de sponsoring beduidend hoger te liggen (cf. Streekgebonden karakter van de reclamespots). De meeste NORT's leveren blijkbaar meer inspanningen om zich naar de decretale bepalingen inzake 'streekgebonden sponsoring' te richten. Deze algemene vaststelling is echter niet van toepassing op TV-Brussel en TV-Limburg. Op het vlak van het streekgebonden karakter van de reclamespots scoorde TV-Limburg nochtans het best, met in 1995 94,8% van de uitgezonden reclame regionaal. Merken we tenslotte nog op dat RTV in 1995 aanzienlijke inspanningen geleverd heeft om zich naar de decretale bepalingen te richten.

■ BESLUIT

Er is de laatste tijd heel wat te doen rond een herziening van het decreet met betrekking tot niet-openbare regionale televisiezenders. De vraag is of een wijziging van het decreet inderdaad wenselijk is.

De problemen rond de afbakening van het zendgebied verdwijnen straks als gevolg van de upgradering van de kabelnetwerken, waardoor de zendercapaciteit zeer sterk toeneemt, zodat de tweedeling van bepaalde regio's verdwijnt. De regionale verscheidenheid binnen een bepaald zendgebied blijft soms een knelpunt. Het zou echter wellicht niet verstandig zijn de regio's via celwerking te veel te versnipperen. Te veel versnippering wordt immers onbetaalbaar, omdat men meer journalisten en meer technische infrastructuur nodig heeft. Vandaar ook dat de meeste zenders niet te vinden zijn voor celwerking.

Een aantal zenders hebben de wens uitgedrukt om de beperking van de 200 zenduren per jaar op te heffen. Ons onderzoek toont echter aan dat alle zenders, met uitzondering van TV-Brussel, nog onder deze grens zitten. Indien men het plafond zou optrekken, dan zal dat met de nodige omzichtigheid moeten gebeuren. Meer zenduren vullen, kost immers meer geld, en het gevaar bestaat dat deze uitbreiding zou ontsporen in de programmatie van spelletjes en goedkope aangekochte programma's, en dit alles ten koste van de regionale eigenheid.

Bij een herziening van het decreet is het wenselijk dat tegemoetgekomen zou worden aan de vraag naar toestemming om de eerste versie van het journaal te actualiseren of te verbeteren.

De regionale zenders hebben grotendeels gelijklopende programmaschema's. Ze houden zich aan hun regionale opdracht en stellen zich zodoende complementair op ten opzichte van de landelijke televisiezenders.

De financiering blijft het zorgenkind van de regionale zenders. De overheid laat verstek gaan, met als gevolg dat de regionale zenders, met uitzondering van TV-Brussel, meer en meer afhankelijk worden van reclame. Het is moeilijk te achterhalen bij welke zenders de reclame de nodige financiering aanbrengt en welke zenders onvoldoende reclame aantrekken. Of een wijziging van het decreet, dat enkel op de regio gerichte reclame toelaat, hieraan veel zal veranderen, durven we betwijfelen. In de praktijk wordt deze regel immers reeds vaak overtreden. Ondanks het carrouselstelsel, dat de adverteerder ongetwijfeld bevalt, blijven de reclame-inkomsten ontgoochelen.

Of de verruiming van de 15%-reclamegrens de financiële problemen zouden oplossen, is evenmin zeker. De reclamekoek is blijkbaar in casu niet elastisch genoeg. Voor de regionale zenders blijft de steun van de overheid een belangrijke uitdaging, want regionale televisie heeft naast zijn commerciële functie ook een uitgesproken publieke rol. De wetgever koos immers terecht voor een uniek semi-openbaar model.

Geactualiseerd tot en met september 1997.

LITERATUURLIJST

- De Bens, E. (1989) 'Kanttekeningen bij Lokale TV in Vlaanderen', *Communicatie*, 4: 45-49.
- De Bens, E. (1995) 'Het Broze Bestaan van Regionale Televisie in Vlaanderen', *Ons Erfdeel*, 2: 175-188.
- De Bens, E., Janssens, H. & Van Landuyt, D. (1996a) *Onderzoek m.b.t. Regionale Televisie in Vlaanderen. Case-study: AVS-enquête 1996*. Gent: Onderzoekscentrum Media & Communicatie, Vakgroep Communicatiewetenschappen, U. Gent.
- De Bens, E., Janssens, H. & Van Landuyt, D. (1996b) *Een Vergelijkende Inhoudsanalyse van de Vlaamse Regionale Televisiezenders: Programmatie, Reclame en Sponsoring (1994-1995)*. Gent: Onderzoekscentrum Media & Communicatie, Vakgroep Communicatiewetenschappen, U. Gent.
- Drijvers, J. (1994) 'Regionale Televisie in Vlaanderen', in J.C. Burgelman, D. Biltereyst & C. Pauwels (red.) *Audiovisuele Media in Vlaanderen. Analyse en Beleid*. Brussel: VUBPress.
- Drijvers, J. (1995) 'Regionale Televisie in Vlaanderen', *Kluwer Mediagids, Radio en Televisie*, 32: 1-29.
- Herroelen, P. (1997) 'Het Jaar van de Nieuwe Aanpak en de Strategische Allianties', *Argus Mediadossiers: Jaaroverzicht 96*, 53-63.
- Moyaert, N. (1997) 'Politieke Vernieuwing ook met Nieuwe Communicatie?', *Argus Mediadossiers: Jaaroverzicht 96*, 26-37.
- Neels, L., Voorhoof, D. & Maertens, H. (1994) *Medialex 1994. Selectie van Bronnen van de Media- en Informatiewetgeving*. Antwerpen: Kluwer.
- Neels, L., Voorhoof, D. & Maertens, H. (1996) *Medialex 1994/95. Selectie van Bronnen van de Media- en Informatiewetgeving: Actualisering I bij de 3de Uitgave 1994 (B.S., 2 oktober 1994 - 18 januari 1996)*. Antwerpen: Kluwer.
- SOBEMAP-Marketing (1995) *Resultaten RAR-enquête (mei-oktober)*.
- Van Roe, P. & Verrijcken, W. (1995) *Ruilovereenkomst*, intern document.
- Vlaamse Raad voor Reclame en Sponsoring op Radio en Televisie (1995) *Jaarverslag 1995*.
- Voorhoof, D. (1987) 'Nieuwe Mediawetgeving: Krachtlijnen en Knelpunten', *Communicatie*, 17(1): 3-20.
- WTV (1996) *Interne nota*.

- X (1995) *Verslagboek Symposium Regionale Televisie in Vlaanderen en Nederland: Maatschappelijke Functie, Onafhankelijkheid en Financiering*. Gent: Provincie Oost-Vlaanderen.
- X (1996) *Decreet op de Regionale Televisie: Evaluatie en Aanpassingen*. Informele Studievoormiddag op initiatief van AVS.

AUTEURS

Els De Bens is als gewoon hoogleraar verbonden aan de vakgroep Communicatiewetenschappen van de Universiteit Gent.

Hilde Janssens en Dieder Van Landuyt zijn als assistenten verbonden aan dezelfde vakgroep.